

**Κοινή Σύνοδος
της Κεντρικής Επιτροπής &
της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΠΑΣΟΚ
28 & 29 Νοεμβρίου 2002**

ΠΑΣΟΚ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΟΔΟ ΤΗΣ Κ.Ε. ΚΑΙ ΤΗΣ Κ.Ο. ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2002

Μπαίνω κατευθείαν και χωρίς προλόγους στο θέμα :

Το γεγονός ότι επιδιώκουμε την ένταξη που δεν εξαρτάται απ' την προηγούμενη λύση του πολιτικού ζητήματος της Κύπρου, αλλά στο μεταξύ προκύπτει με επιτακτικό τρόπο το σχέδιο λύσης που υπέβαλε ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, είναι κάτι απροσδόκητο για μας; Είναι κάτι που ανατρέπει το στρατηγικό σχεδιασμό που έχουμε χαράξει και ακολουθούμε απ' το 1995 και μετά, σε σχέση με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

Η απάντησή μου είναι όχι. Και η απάντηση θεμελιώνεται στους λόγους για τους οποίους επιδιώξαμε ιδίως από το '95 και μετά την ένταξη:

Ο πρώτος λόγος ήταν πως θέλαμε να προστεθεί στα συμφραζόμενα του κυπριακού ζητήματος η ευρωπαϊκή διάσταση. Γιατί παρά την φαινομενική κινητικότητα που κατά καιρούς υπήρχε έως τότε, το ζήτημα λίμναζε με αποτέλεσμα να έχει εμπεδωθεί η de facto διχοτόμηση στο νησί.

Ο δεύτερος λόγος ήταν η επιθυμία μας να θωρακίσουμε την Κυπριακή Δημοκρατία κάνοντάς την μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με ότι αυτό σημαίνει συμβολικά, νομικά, πολιτικά, έμμεσα και στρατιωτικά.

Και ο τρίτος λόγος ήταν γιατί πιστεύαμε ότι έτσι μέσα από την προώθηση της ένταξης, προωθούμε και την λύση μέσα σε ένα καλύτερο πλαίσιο, μέσα σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο, δηλαδή λαμβανομένου υπόψη και του κοινοτικού κεκτημένου.

Ποιος ήθελε πάντα την λύση από το 1974 και μετά επί 28 συναπτά έτη; Η ελληνοκυπριακή πλευρά και η Ελλάδα. Εμείς ήμασταν αυτοί που συμπράξαμε στις συμφωνίες υψηλού επιπέδου Μακαρίου-Ντενκτάς και Κυπριανού-Ντενκτάς το 1977 και το 1979. Εμείς ήμασταν αυτοί που αποζητούσαν και επικαλούνταν πάντα τις αποφάσεις του ΟΗΕ. Εμείς ήμασταν που αποδεχθήκαμε και συνδιαμορφώσαμε την φόρμουλα της διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας.

Η τουρκική πλευρά τι έλεγε ουσιαστικά όλα αυτά τα χρόνια; Αυτό που νομίζω πιο χαρακτηριστικά από όλους έχει πει κατά επανάληψη ο Μπ.Ετσεβίτ, ο Πρωθυπουργός της εισβολής και Πρωθυπουργός μέχρι πριν από λίγες μέρες, πως το Κυπριακό είναι ένα λυμένο ουσιαστικά ζήτημα, λύθηκε το 1974 με την εισβολή, τη διχοτόμηση, την στρατιωτική κατοχή της Τουρκίας επί ενός μεγάλου τμήματος της κυπριακής επικράτειας.

Η διαφορά στις θέσεις των δύο πλευρών εξηγείται από το απλό γεγονός πως αυτοί κέρδισαν τον πόλεμο, ενώ εμείς χάσαμε τον πόλεμο το 1974. Όταν διαμορφώνεται ένας στρατιωτικός συσχετισμός δυνάμεων που είναι δυσμενής, η ανατροπή ή έστω η βελτίωση αυτού του στρατιωτικού συσχετισμού δυνάμεων με πολιτικά και διπλωματικά μέσα, είναι μια πολύ δύσκολη, επώδυνη, λεπτεπίλεπτη προσπάθεια, η οποία συναντά και ένα όριο. Από ένα σημείο και μετά δεν μπορεί να αλλάξουν τα δεδομένα. Υπάρχει ένας ασυμπίεστος πυρήνας. Γι' αυτό έχει σημασία να απαντήσουμε ευθέως στη μόνη σοβαρή και συγκροτημένη θεωρία και πολιτική θέση, που ουσιαστικά απορρίπτει την πολιτική που έχει χαράξει η ελληνοκυπριακή πλευρά και η ελληνική κυβέρνηση.

Η θεωρία αυτή -για να μην επεκτεινόμαστε σε πολλές εκδοχές και αποχρώσεις- είναι η θεωρία της αποδοχής του status quo, με τη σκέψη ότι το status quo όπως το ξέρουμε στο νησί, με την προσθήκη της ένταξης μάλιστα στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την Κυπριακή Δημοκρατία έστω υπό καθεστώς de facto διχοτόμησης, είναι κάτι προτιμότερο από την αποδοχή και την εφαρμογή του σχεδίου Ανάν.

Αξίζει να θυμηθούμε ποιο είναι το status quo για να ξέρουμε τι ουσιαστικά εννοεί η άλλη προσέγγιση. Το status quo έχει μερικές πολύ θετικές όψεις. Διαχειριζόμαστε όχι επί 28 χρόνια, αλλά επί 40 χρόνια, από το 1963, από την αποχώρηση των Τουρκοκυπρίων από τα συνταγματικά όργανα της Κυπριακής Δημοκρατίας σύμφωνα με τη Ζυρίχη, ένα δεύτερο ελληνικό κράτος. Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι πρακτικά ένα αμιγώς ελληνικό κράτος, έχει τη διεθνή νομική της προσωπικότητα και τη διαχειριζόμαστε εμείς.

Έχουμε επίσης πετύχει εντυπωσιακούς ρυθμούς ανάπτυξης και μια αξιοζήλευτη οικονομική πραγματικότητα που βάζει την Κύπρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχουμε καταφέρει να διαμορφώσουμε το momentum της ένταξης. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι στοιχείο -θετικό και αυτό- του status quo είναι η διαρκής επιδίωξη της λύσης. Η διαρκής επιδίωξη της λύσης από μέρους της ελληνοκυπριακής πλευράς, είναι αυτή που σε μεγάλο βαθμό αποτρέπει την

αναγνώριση του τουρκοκυπριακού μορφώματος από τη Διεθνή Κοινότητα. Αυτό είναι διαρκές διπλωματικό ποδήλατο. Εάν δεν γυρίζεις το πεντάλ, πέφτει το ποδήλατο αυτό που είναι μέσα στις θετικές παραμέτρους του status quo.

Το status quo όμως έχει και κάποιες αρνητικές συνέπειες που δεν πρέπει να τις ξεχνάμε. Πρώτον, η κατοχή είναι πλήρης, περιλαμβάνει και την Αμμόχωστο και τη Μόρφου και όλα τα άλλα εδάφη που τελούν υπό επιστροφή, σύμφωνα με τους χάρτες του κ. Ανάν.

Δεύτερον, είναι απολύτως ανεξέλεγκτη η ροή των εποίκων.

Τρίτον, είναι τελείως δυσμενή τα δημογραφικά δεδομένα, γιατί οι φτωχοί γεννούν πολλοί, ενώ οι πλούσιοι γεννούν λίγο.

Τέταρτον, υπάρχουν πάντα ισχυρές τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις στο νησί, διαμορφώνοντας έναν ενεργό δυσμενή στρατιωτικό συσχετισμό.

Πέμπτον, οι πρόσφυγες και όσοι έχουν περιουσιακά δικαιώματα στα κατεχόμενα, βρίσκονται απολύτως στο μηδέν.

Και έκτον, πολύ σοβαρό, οι γνήσιοι Τουρκοκύπριοι βρίσκονται υπό καθεστώς διπλής ομηρίας. Τελούν υπό την αιχμαλωσία της υπανάπτυξης και υπό την αιχμαλωσία ενός αυταρχικού καθεστώτος.

Αυτή είναι η αρνητική πλευρά του status quo. Με δεδομένα όλα αυτά, ας θέσουμε το βασικό ερώτημα. Θα μπορούσε άραγε η ελληνοκυπριακή πλευρά και από κοντά και η Ελλάδα, να αρνηθεί το σχέδιο Ανάν, ως βάση διαπραγμάτευσης;

Αν είχαμε κάνει κάτι τέτοιο, θα είχαμε πρώτον, προδώσει τη βασική μας θέση επί 28 χρόνια, καθώς πάντα ανταποκρινόμασταν στις πρωτοβουλίες και τις προσκλήσεις του Γενικού Γραμματέα και τις αποζητούσαμε. Δεύτερον, θα χρεωνόμασταν το αδιέξοδο. Τρίτον, θα ανατρέπαμε τη βασική ισορροπία του status quo, που όπως είδαμε περιέχει ως παράμετρο τη συνεχή διεκδίκηση της λύσης. Και βέβαια θα διακινδυνεύαμε την ένταξη γιατί θα αποδυναμώναμε πολιτικά τη δυνατότητα της Ελληνικής Κυβέρνησης να αντιτάξει βέτο σε μια διεύρυνση χωρίς τη συμμετοχή της Κύπρου.

Άρα κάναμε αυτό που έπρεπε να κάνουμε, για την προστασία των συμφερόντων και του ελληνισμού και των Ελληνοκυπρίων και της ελληνικής στρατηγικής ευρύτερα, γιατί πολλά κρίνονται στην Κύπρο, όχι μόνο το μέλλον της Κύπρου.

Αν αυτά που λέω αληθεύουν, τότε η στάθμιση του σχεδίου δεν μπορεί να είναι μια στάθμιση που αφορά μόνο τη συνταγματική πτυχή. Ελπίζω να μου αναγνωρίζετε τη δυνατότητα να μπορώ να αξιολογήσω κι εγώ τη συνταγματική

πτυχή του κυπριακού. Ας συνεννοηθούμε όμως, με ποιο κριτήριο σταθμίζουμε τη συνταγματική πτυχή; Με κριτήριο την ιδανική κυπριακή πολιτεία, όπως θα τη σχεδιάζαμε μόνοι μας; Όχι, βέβαια. Πρέπει να σταθμίσουμε τη συνταγματική πτυχή, με κριτήριο το τι υπήρχε πριν και πριν. Και πριν υπάρχει η πραγματικότητα του 1974, της ντε φάκτο διχοτόμησης. Και πριν το 1974, που περιέχει και τη στρατιωτική ήττα, υπήρχε η κρίση του 1963. Και πριν το 1963 υπήρχε η Ζυρίχη.

Αυτά είναι τα δεδομένα, με τα οποία είμαστε υποχρεωμένοι να αξιολογήσουμε και τη συνταγματική πτυχή, που δεν είναι η μόνη. Ποιο είναι το βασικό χαρακτηριστικό του σχεδίου;

Καλώς ή κακώς είναι ο διζωνικός και ομοσπονδιακός του χαρακτήρας. Έχει πολλά αρνητικά και προβληματικά στοιχεία το σχέδιο. Σε σχέση όμως με τη Ζυρίχη, που ήταν βασισμένη σε μια αμιγώς δικοινοτική λογική, χωρίς διακριτές εδαφικές ζώνες, ένα διζωνικό ομοσπονδιακό σύστημα, μέσα στο οποίο τα δικοινοτικά χαρακτηριστικά μειώνονται πάρα πολύ, είναι σαφώς προτιμότερο από το διάχυτο σε όλο τον πληθυσμό, δικοινοτικό σύστημα, που άντεξε μόνο 2,5 χρόνια, από το 1960 έως το 1963.

Αν έπρεπε να αξιολογήσω με μια φράση το σχέδιο, θα έλεγα ότι παρά τα προβλήματά του, που πρέπει να είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης, το σχέδιο έχει μια ενδιαφέρουσα λογική. Είναι ένα σχέδιο «και μαζί και χώρια».

Οι δύο πληθυσμοί, οι δύο κοινότητες, οι δύο λαοί, καλούνται να λειτουργήσουν και μαζί, στο κοινό κράτος, αλλά και χώρια, με καλά διαμορφωμένα τα πεδία του ενός και του άλλου. Με οριοθετημένες τις περιοχές, με αρκετά καλά οριοθετημένες τις αρμοδιότητες και με οριοθετημένους τους πληθυσμούς που υπάγονται στη δικαιοδοσία και του ενός και του άλλου.

Το σύστημα «και μαζί και χώρια», εκ των πραγμάτων μας δίνει ένα αδύναμο κοινό κράτος, ισχυρά συστατικά κράτη και πρέπει μέσα σε αυτό το γενικό πλαίσιο να δούμε ποιο μπορεί να είναι το πολιτικό σκηνικό και στα συστατικά κράτη και στο κοινό κράτος. Και εκεί η ενδιαφέρουσα καινοτομία, είναι ότι φεύγουμε από τη λογική του προεδρικού συστήματος, του μονοπρόσωπου οργάνου, που ήταν ο Ελληνοκύπριος Πρόεδρος, αλλά με ένα άλλο μονοπρόσωπο όργανο, τον Τουρκοκύπριο Αντιπρόεδρο με δικαίωμα βέτο και πηγαίνουμε σε ένα συλλογικό όργανο, σε ένα κοινοβουλευτικό σύστημα, που σημαίνει ότι δεν υπάρχουν μόνο συσχετισμοί κοινοτικοί, αλλά και συσχετισμοί κομματικοί, γιατί προϋποτίθεται η λειτουργία κοινών κομμάτων, που θα διαπερνούν τις κοινότητες και θα εκφράζουν συγγενείς δυνάμεις.

Πρέπει να πούμε ευθαρσώς ότι κάθε ομοσπονδιακό σύστημα, συνιστά περιορισμό της δημοκρατικής αρχής. Δεν υπάρχει ομοσπονδιακό σύστημα που να μην περιορίζει τη δημοκρατική αρχή της πλειοψηφίας. Και δεν αναφέρομαι στο σχολικό παράδειγμα, που κι αυτό είναι σοβαρό, πως στις Ηνωμένες Πολιτείες στη Βουλή των Αντιπροσώπων εκπροσωπούνται οι Πολιτείες με βάση τον πληθυσμό τους, αλλά στη Γερουσία με δύο Γερουσιαστές όλες και η Καλιφόρνια και η Αλάσκα. Μπορούμε να δούμε πώς λειτουργεί το σύστημα των δύο βουλών σε ομοσπονδιακά πολιτεύματα και αλλού π.χ. στη Γερμανία και στην Αυστρία.

Πρέπει, συνεπώς, να δούμε αν με δεδομένο το σχέδιο ως βάση διαπραγμάτευσης, μπορούμε να εστιάσουμε σε μια

σειρά από πράγματα.

Στον κατάλογο που έχει διαμορφώσει ο Πρόεδρος Κληρίδης, στον κατάλογο που έχει αναφέρει αμέσως ή εμμέσως η Ελληνική Κυβέρνηση. Κορυφαία είναι δύο σημεία :

Το πρώτο σημείο είναι η προβληματική και επικίνδυνα μακρά μεταβατική περίοδος της τριετίας. Αυτή πρέπει να είναι μικρότερη. Το δεύτερο σημείο είναι η ανάγκη αποσαφήνισης και συμπλήρωσης των κριτηρίων απονομής της κυπριακής ιθαγένειας, που ουσιαστικά αναφέρεται στο ζήτημα των εποίκων.

Ούτως ή άλλως, πρόκειται για ένα κράτος με περιορισμένη κυριαρχία. Για ένα κράτος με μικρό πληθυσμό, για ένα κράτος που θα κινείται στο «κύριο ρεύμα» της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάντα, είτε το θέλουμε είτε όχι.

Το ερώτημα είναι αν αυτό ως γενική περιγραφή, μπορεί να αποτελέσει μια λύση ή θα κάνουμε την άλλη επιλογή, να παραμείνουμε στο status quo με όλη την επικίνδυνη δυναμική που αυτό περικλείει μεσοπρόθεσμα.

Το βασικό αντεπιχείρημα, είναι οι αποκλίσεις από το κοινοτικό κεκτημένο. Το κοινοτικό κεκτημένο όμως διαμορφώνεται από τις ιδρυτικές συνθήκες, τις συνθήκες ένταξης, που συνιστούν τροποποίηση των ιδρυτικών συνθηκών.

Θα μου πείτε αυτό είναι μια τυπική απάντηση. Μια νομική απάντηση. Και σίγουρα η απάντηση αυτή δεν καλύπτει τα δικαιώματα που προστατεύει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που δεν τη χειρίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά το δοκούν, αλλά το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Γι' αυτό θα απαντήσω πολιτικά. Εγώ αρνούμαι να δεχτώ ένα σόφισμα που λέει, πως επειδή τα θεμελιώδη δικαιώματα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και οι βασικές κοινοτικές ελευθερίες, δε θα ισχύουν απολύτως στο νέο σχήμα του κυπριακού κράτους πρέπει να αποδεχτούμε τη σημερινή κατάσταση, όπου καταπατούνται απολύτως.

Είναι καταπληκτική η λογική που λέει, ότι επειδή θα έχουμε περιορισμό των δικαιωμάτων υπό το καθεστώς της λύσης, ας αποδεχτούμε την πλήρη καταπάτηση των δικαιωμάτων, υπό το σημερινό πραγματικό καθεστώς. Αυτό είναι μια ανιστόρητη και παράλογη στάση. Διότι στο όνομα τίνος πράγματος απορρίπτουμε συλλήβδην τη λογική των αποκλίσεων και των πιθανών περιορισμών, που τους θέλει και η ελληνοκυπριακή πλευρά, για να διασφαλίσει τον έλεγχο στην περιοχή της, χωρίς τουρκοκυπριακές παρεμβάσεις

Αφού λοιπόν σταθμίσουμε τη δυναμική της θεσμικής πτυχής, πρέπει να τη δούμε και σε συνδυασμό με όλες τις άλλες πτυχές. Η λογική που λέει αποδεχόμαστε το status quo και περιμένουμε την καλύτερη στιγμή, το καλύτερο momentum, σημαίνει ταυτόχρονα ότι αποδέχεται και την υπάρχουσα κατάσταση στο εδαφικό και την υπάρχουσα κατάσταση ως προς τις στρατιωτικές δυνάμεις και την ασφάλεια του νησιού και την υπάρχουσα κατάσταση για τους

πρόσφυγες, τις περιουσίες, το καθεστώς των εποίκων και την ομηρία των Τουρκοκυπρίων.

Άρα οι εκδοχές είναι πράγματι δύο και νομίζω ότι πρέπει να τις έχουμε πει με πολύ μεγάλη καθαρότητα. Η πρώτη είναι η ένταξη χωρίς λύση, που είναι φυσικά μια αποδεχτή εξέλιξη, εφόσον όμως εμείς έχουμε εξαντλήσει τις προσπάθειές μας για λύση και εφόσον έχουμε αποφύγει με κάθε τρόπο την οποιαδήποτε χρέωση για το αδιέξοδο, αν οδηγηθούμε σε αυτό. Γιατί μόνο έτσι διατηρείται πράγματι το status quo. Αλλιώς ανατρέπεται το status quo, δυσμενώς για μας.

Η δεύτερη εκδοχή, αν δεν αποδέχεται κανείς τη λογική του σχεδίου, είναι η διχοτόμηση. Διχοτόμηση τύπου Στέφανου Μάνου, ο οποίος θεωρεί ότι και επί των θεμάτων αυτών μπορεί να ισχύουν οι νεοφιλελεύθερες, απλουστευτικές προσεγγίσεις. Εννοεί διχοτόμηση προφανώς με προηγούμενες εδαφικές προσαρμογές. Γιατί η διχοτόμηση ντε φάκτο υπάρχει. Αλλά ας δούμε το σενάριο της διχοτόμησης με εδαφικές προσαρμογές, που το έχει προτείνει παλιότερα και ο διπλωματικός σύμβουλος του Κώστα Καραμανλή, ο Καθηγητής Βαλινάκης.

Τι σημαίνει λοιπόν το σχέδιο αυτό; Σημαίνει ότι παίρνουμε βεβαίως κάποιο έδαφος, αλλά αναγνωρίζουμε το τουρκοκυπριακό κράτος, δε θίγουμε τη στρατιωτική παρουσία των Τούρκων στο νησί, δεν αποκτούμε έλεγχο στη ροή των εποίκων και διατηρούμε τους Τουρκοκυπρίους σε ομηρία.

Το κυριότερο όμως, αν θέλουμε να κάνουμε μια γεωπολιτική προσέγγιση, είναι ότι διαμορφώνουμε μια οριογραμμή στο νησί, μια γραμμή μετώπου αντιπαράταξης, ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία, με τους δυσμενέστερους γεωγραφικούς και στρατιωτικούς όρους για την Ελλάδα.

Αν θέλουμε να κάνουμε εκεί μία ακόμα συνοριακή γραμμή να το πούμε και να πάμε να το κάνουμε. Αλλά να ξέρουμε τι σημαίνει αυτό.

Κανείς δεν έχει ανάγκη από μαθήματα, ούτε πατριωτισμού, ούτε ιστορίας, ούτε γεωγραφίας, ούτε κοινής λογικής. Και πιστεύω ότι όλοι, πραγματικά όλοι, έχουμε τις αγαθότερες προθέσεις, έχουμε πλήρη συνείδηση της ευθύνης, έχουμε αίσθηση του βάρους των στιγμών αυτών. Η ιστορία γράφεται τώρα και, λίγο ή πολύ, όλοι μετέχουμε στη συγγραφή της. Πατριωτισμός όμως, κατά τη γνώμη μου, ιδίως την περίοδο αυτή, σημαίνει πρωτίστως γνώση, μνήμη της ιστορίας και ικανότητα αξιολόγησης, κατανόησης πρώτα και αξιολόγησης στη συνέχεια, των πραγματικών συσχετισμών.

Αν αυτό είναι δεδομένο, που πιστεύω ότι είναι απόλυτα δεδομένο τότε πιστεύω ότι μπορούμε να κάνουμε τις επιλογές που πρέπει, γιατί κατά τη γνώμη μου οι επιλογές αυτές, είναι αυτονόητες. Ευχαριστώ πολύ.

